

مجلة علمي تحقيقي بين المللي علوم اسلامي
مجلة دراسات اسلامية، عالمية، علمية، محكمة
Uluslararası İslami Araştırmalar Dergisi
International Journal of Islamic Studies

ديوان

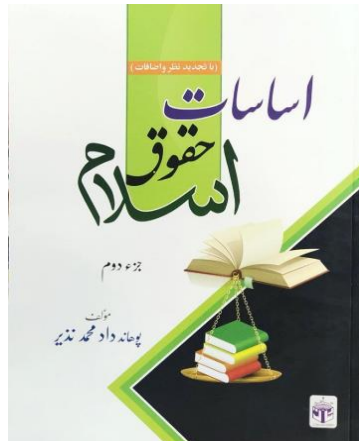
ISSN: 2706-6428 E-ISSN: 2707-7462

جلد: ۰۳ شماره: ۰۱ سال: ۱۴۰۰

Volume: 3 Issue: 1 Year: 2022

معرفی کتاب اساسات حقوق اسلام
التعريف بكتاب أسس الحقوق الإسلامية
İslam Hukuku Temelleri Kitabının Tanıtımı
Introducing the Book Fundamentals of Islamic Law

پوهنيار حبيب الرحمن رحمانی *

نحوه ارجاع دهی از این مقاله در پاورقی

حبيب الرحمن رحمانی، "معرفی کتاب اساسات حقوق اسلام" (معرفی کتاب)، مجله ديوان ۱/۳ (جدي ۱۴۰۰)، ۱۱۵-۱۱۹.

Atif

Habiburrahman Rahmani, "İslam Hukuku Temelleri Kitabının Tanıtımı", (Kitap Tanıtımı), *Diwan Dergisi* 3/1 (Ocak 2022), 115-119.

* عضو کادر علمی دبیرتمنت ثقافت اسلامی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه جوزجان/ افغانستان.

ORCID ID: 0000-0002-7742-5686

الف: نام کتاب

پوهاند استاد داد محمد "نذیر" اثری تحت نام "اساسات حقوق اسلامی" در دو جلد نگاشته شده اند. اثر متذکره یک کتاب درسی بوده که بخاطر رفع مشکلات محصلین پوهنچی شرعیات و حقوق تهیه شده، توسط انتشارات حامد رسالت - کابل به چاپ رسیده است.

ب: سبب تألیف کتاب

خداوند متعال تمام کاینات را خلق و در رأس آن، انسان را آفریده و وی را اشرف تمام مخلوقات قرار داده است. بدون شک توجه خاص خداوند متعال به انسان در مقایسه با سایر مخلوقات بیشتر است و این توجه بیشتر اقتضا می کند که به نوعی آن را تربیت و اصلاح کند که در نوع خود کامل باشد. سلسله شرایع الهی به واسطه شریعت اسلامی که خداوند متعال بر حضرت محمد (ﷺ) نازل کرد خاتمه یافت. احکام و قوانین شریعت اسلامی عام بوده و تمام عرصه های زندگی بشر را اعم از زندگی فردی، فامیل و اجتماعی احتواء می نماید.

برای همه معلوم است که هر علمی اعم از حقوق، اقتصاد، جامعه شناسی، فلسفه و ... یک رشته اصول و مبادی تحت عناوین مبادی حقوق، مبادی اقتصادی، مبادی جامعه شناسی، مبادی فلسفه و... دارد که این اصول و مبادی در معرفی علوم مختلفه و آگاه ساختن جوانان و بویژه محصلین رشته های متذکره نقش مهمی را ایفاء می کنند.

شریعت اسلامی یا نظام حقوقی اسلام نیز یک سلسله اصول و مبادی دارد که به نام "اساسات حقوق اسلام" یاد می شود که فهم و شناخت آن برای محصلین در زمینه تحصیل و فراگیری علوم شرعی و قانونی از اهمیت ویژه ای برخوردار است. روی همین علت است که در تمام کشورهای اسلامی از جمله افغانستان "اساسات حقوق اسلام" منحنیث یک مضمون اساسی در پوهنچی های شرعیات و حقوق جزء پروگرام های درسی ساخته شده تدریس می گردد.

اگر چه در این زمینه دانشمندان جهان اسلام آثار زیادی از خود بجا گذاشته اند، ولی اکثریت آنها به زبان عربی آشنایی ندارند، استفاده از آنها برایشان کار آسان نمی باشد و یک تعداد رساله ها و جزوه هایی هم که به زبان فارسی - دری تدوین و جمع آوری گردیده است، طوری نگاشته شده است که با مفردات درسی پوهنچی های متذکره مطابقت ندارند. چون بنده علاوه بر اینکه در پوهنچی شرعیات پوهنتون کابل منحنیث استاد ایفای وظیفه می نمایم تدریس مضمون "اساسات حقوق اسلام" در پوهنچی های حقوق برخی از پوهنتون های خصوصی کشور نیز بدوشم می باشد، بناء با در نظر داشت

نکات فوق خواستم مطالبی را تحت عنوان "اساسات حقوق اسلام" از مراجع متعدد و قابل اعتماد فقهی و قانونی تدوین و جمع آوری نموده و به رشته تحریر در آورم. البته قابل یاد آوری است که در تدوین و جمع آوری موضوعات این اثر از کتاب های متعدد و مهمی که در این زمینه به رشته در آمده استفاده کردم .

با در نظر داشت اهمیت موضوعات فوق الذکر، مضمون متذکره در نصاب درسی پوهنچی های شرعیات و حقوق پوهنتون های افغانستان درج شده، و در پهلوی سایر مضامین، در تمام پوهنچی های شرعیات و حقوق پوهنتون های کشور تدریس می گردد.

لذا تهیه این اثر، زمینه را برای محصلین پوهنچی های شرعیات و حقوق، موضوعات مربوط به حقوق اسلام و مراحل قانونگذاری آن و منابع حقوق اسلام و معرفی برخی از نظام های آن، را فرا گیرند.

بنا بر آن، یاد گرفتن اساسات حقوق اسلام برای هر شخص که در جامعه زندگی می نمایند، به ویژه محصلین که از پوهنچی های شرعیات و حقوق فارغ، به ارگان های عدلی و قضایی معرفی می شوند، یک امر نهایت عمده و ضروری می باشد.

ج : محتوای کتاب

کتابی که هم اکنون مطالعه می فرمایید تحت عنوان "اساسات حقوق اسلام" به رشته تحریر نگاشته شده، و در تهیه و جمع آوری آن از کتب متعدد و قابل اعتماد فقهی و قانونی استفاده نموده اند.

این اثر مشتمل بر دو بخش است که بخش نخست آن به "حقوق اسلام و مراحل تشریح آن" و بخش دوم آن به "منابع حقوق اسلام و معرفی برخی از نظام های آن" اختصاص داده شده است.

بخش اول — حقوق اسلام و مراحل تشریح آن: این بخش مشتمل بر پنج فصل می باشد:

فصل اول - مباحث مقدماتی: در این فصل موضوعاتی از قبیل وضعیت اجتماعی جهان عرب، وضعیت قانونی جهان عرب،

ضرورت جامعه بشری به قانون به ویژه قانون الهی و دلایل آن، مفهوم ترکیبی و اسمی اساسات حقوق اسلام

فصل دوم - اسلام و شعبات آن: این فصل بحث پیرامون قضایایی نظیر شعبات اسلام، مفهوم عقیده و شعبات آن، مفهوم شریعت و شعبات آن، ویژگی های شریعت اسلامی، مفهوم فقه اسلامی انواع احکام فقهی، ویژگی های آن و رابطه فقه اسلامی با شریعت اسلامی را احتواء می کند.

فصل سوم - رابطه شریعت با شرایع آسمانی قبلی و قوانین وضعی: در این فصل رابطه شریعت اسلامی با شرایع سماوی، نقاط مشترک و نقاط متفاوت شریعت اسلامی با شرایع آسمانی قبلی، عوامل تجدید شرایع آسمانی و ختم آن توسط شریعت اسلامی، نبوت و مسأله نسخ، شرایع آسمانی و رابطه آن با تمدن جامعه بشری و همچنین رابطه شریعت اسلامی با قوانین وضعی به ویژه قانون روم و قانون فرانسه به بحث گرفته می شود.

فصل چهارم - مراحل تشریع در نظام حقوقی اسلام: در این فصل مراحل تشریع در نظام حقوقی اسلام از عصر بعثت تا شرایط کنونی مورد مطالعه قرار می گیرد.

فصل پنجم - معرفی مذاهب فقهی اسلامی: این فصل مشتمل بر مطالبی، از قبیل معرفی مذاهب فقهی زنده مانند مذهب حنفی، مالکی، شافعی، حنبلی، امامی، زیدی و اباضی و مذاهب فقهی منقرضه می باشد.

بخش دوم - منابع حقوق اسلام و معرفی برخی از نظام های آن: این بخش نیز مشتمل بر پنج فصل می باشد:

فصل اول - منابع اتفاقی حقوق اسلام: در این فصل پیرامون منابع مورد اتفاق قانونگذاری در حقوق اسلام از قبیل قرآن، سنت، اجماع و قیاس بحث می شود.

فصل دوم - منابع اختلافی حقوق اسلام: در این فصل راجع به منابع مورد اختلاف قانونگذاری در حقوق اسلام، مانند استحسان، مصالح مرسله، سد الذرایع، عرف، قول صحابی، شرایع آسمانی قبلی و استصحاب الحال بحث می شود.

فصل سوم - نظام مالکیت در حقوق اسلام: در این فصل نظام مالکیت در شریعت اسلامی نظیر مال، تقسیمات مال، ملکیت، ملکیت تام و ناقص و احکام هر یکی از آنها، اسباب مالکیت، عقود انتقال دهنده ملکیت مورد بحث قرار داده

شده است.

فصل چهارم - نظام عقود در حقوق اسلام: در این فصل قضایای مربوط به نظام عقود در شریعت اسلامی نظیر عقد، عناصر تشکیل دهنده عقد، اهلیت و اقسام آن، عوارض اهلیت، ولایت، انواع و شروط ولایت، وکالت و اقسام آن، شروط آن، عقد فضولی و حکم آن را مورد بحث قرار دادم.

فصل پنجم - نظام جزایی در حقوق اسلام: در ای فصل مطالبی مانند ضمانت اجرایی مدنی و جنایی برای احکام شریعت اسلامی به بحث گرفته شده است. تحت عنوان ضمانت اجرایی جنایی در شریعت اسلامی موضوعات آتی مانند مبادی اساسی، قواعد اساسی نظام جزایی اسلام، تعریف، موضوع فواید نظام جزایی اسلام، ماهیت جرم، معیار جرم و جزاء در نظام جزایی اسلام، ویژگی های نظام جزایی اسلام، تقسیمات جرایم، ارکان تشکیل دهنده جرم، فلسفه مشروعیت عقوبات در اسلام، شروط عقوبات در اسلام، اقسام کیفرها در اسلام، تعدد مجازات در اسلام، تطبیق عقوبات در اسلام، موارد عدم تطبیق مجازات و سقوط آنها در اسلام مورد بحث قرار گرفته است.

قابل یادآوری است:

استاد محترم در تمام مسایل ابتداء نظریات دانشمندان را ذکر نموده، بعد به مقایسه و مناقشه نظریات آنها پرداخته و با ذکر دلایل که غالباً با آیات متبرکه قرآنی و احادیث نبوی استدلال شده نظر صواب را مشخص ساخته است. موصوف جهت تکمیل کار این اثر از کتب و مراجع معتبر داخلی و خارجی که بیشتر آن به زبان عربی است و تعدادشان به بیشتر از (۱۸۰) اثر می رسد استفاده نموده و هم مشوره ها و رهنمود های برخی از دانشمندان داخلی را که در این موضوع تخصص و مهارت بیشتر دارند در نظر گرفته است